

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:o 4.

Götheborgske

Spionen.

Lördagen, den 25 Januarii, 1766.

Min Herre,

Uti N:o 3 af Götheborgske Spionen har jag sedt Edre tankar om våra tider. Min Herre påstår, at detta hundradetalet i synnerhet vittnar til människliga förståndets heder; at lyckeliga upptäcker i flera vetenskapen blifwet gjorda, smaken blifwet rensad, samt at redige tankar och afpassada uttryck nu hedra större delen af våre Författares arbeten; men däremot at hjertat äfwen så mycket wanhedrar vår tid.

Min Herre tyckes gifwa sine tankar nog styrka, och jag tillstår at jag länge hyst samma mening: ännu mer; jag har märkt hos mig et hemligt högmöb, blott öfwer den lyckan, at lesna i så uplysta tider.

Men, utan at insåta mig uti någon widlyftig twist, eller at wilja påbörda andre mina tankar, får jag tillstå, at människliga snillet nu forekommer

D

mer

• Följande är lemnadt af en ofärd hand.

mer mig åfwen så ringhaltigt, som hjertat, och at bågge tilförene waret bättre.

Det är ingen hemlighet, at de wördiga forn-åldrar funnet förswarare, jämwäl ibland våra tiders lärde, hwilke i de gamles mörka gömmor funnet måsterstycken, som ej kunna esterapas, och i deras multnada skrifter, en eld, som tyckes ännu brinna, blott för at fördunkla den, som träffas hos större delen af vår tids Auctorer.

Hwem kan utan en håpen förundran påminna sig Alexanders och Augusti tidehwarf? Jag behöfwer ej namngifwa de förträffelige män ibland de lärde, hwilkas snille gjort dessa tider åfwen så mycken heder, som hjeltarnas mandom och wapen. Utur en Gråkist penne flöt idel honung. En wåltalig i Athen gjorde underwerk, och en Gråkist pensel afftilbrade så nått naturen, at hon lifsom blef bedragen sjelf.

Jag wil ej tala om de konstler och wetenskaper, som då woro lefwande bewis på de lyckeligasta snillen; men ligga nu begrafne i sit förre intet. Man har mer ordsak at önska, än hoppas sig snillen, hwilka äga nog styrka, at återställa dessa i sin klara dag.

Så snart Rom fått flåsa ut efter första Puniska kriget, begynte wetenskaper, konstler och smak, efter hand, få sin tilbörliga agtning. Rom, hwaruti fabelen blänkte mer än snillet, wille nu genom bågge blifwa odddeligt. Början stödde med fabler och målningar, och dessa lifnade allt mer och mer naturen. Wetenskaper kommo här-
 til

til. Romerske ädlingar hemtade i Athen sin kundskap, och Gräkeland, liksom, uttömde i denna delen sina rika skatter, för at sjelf, en gång, med så mycken större förtret, så tilbedja det nu redan stolta och tilwärande Rom. Här stego nu fria konstner til en undranswärd högd, och om ej de Romares frihet så snart blifwet tyglad; så torde Rom i konstner, smak och wetenskaper, ej allena öfwerträffat sin lärromästariinna, utan ock blifwet alla tidens järnteken.

Hade lyckan nu, som i senare tider, mycken del i konstners, och somliga wetenskapers upfinnande; så torde ordsaken, hwarföre de gamle taget så snabba steg på så obanade vägar, wara den, at naturen wisade sig för deras ögon blott och bar. Om undertiden hon sått någon liten tillsats; så bröt likwäl et gransynt öga lätt igenom. Det såg sulkomligheter; ty dessa woro mindre dölgda, och naturen blef ständigt utwald til et mönster. Wällust och wekliga seder hade ännu ej gjort sig berättigada, at gå i arf från slägte til slägte. En sak syntes nästan det hon war. Man utwalde det, som en mångårig och nogräknad sårfarehet mest gillade. Man öfwade sig uti at förbättra, och war så lyckelig, at man liknade naturen, war ensaldig; men tillika hög och förträffelig. Ord och meningar wägdas på guldwigt, rensades ifrån sit slagg, och hade liksom utdunstat de wätskor, med hwilka större delen af senare tiders Auctorer släcka sin egen; men endast reta kännares törst.

Hade den rätta Guda-läran fått göra dessa tiders människors lyckliga; så är jag nästan färdig at tro, det några så våra tiders uppfinningar, til hwilka lyckan gjort der mesta, hade blifwet det enda, wi kunnat sätta emot de gamles försjenster.

Jag nekaf ej, at vårt tidehvarf gjort sig utmärkt, hwad wetenskaper, och god smak widkommer. Wi äge det nöget, at här och där se män, som ända intil förundran, äro lärde. Worre det ej, at wilja fördunkla dessa ljus, om man trodde dem brinna, blott för at förwilla?

Smicka snillen och städade hjernar, torde redan gifwet oss öfwerwigten öfwer de gamle; om ej wildhjernar (andre kalla dem starke andar) och et slags underligen lärde, qwasde de förre, införde sin egen smak, egna seder, och så godt som wäldförde sig på religion.

Min Herre, om det ej illa uptages; wil jag forteligen, om våra tider, berätta mine tankar. Jag äger wäl ej nog Rickelighet at spionera, i synnerhet i så wigtiga saker; men just därför torde jag snarast winna ursägt; om jag också kommer fram med drömmar och orimeligheter.

I forna dagar war det äfwen så orimeligt, at blifwa lärde, utan en mångårig swett och möda, som det är nu, at wilja blänka på Gøtheborgs gator; om ej mesta glansen förfrifwer sig från China: nu går det öfwermåttan fort. En yngling tror sig redan hafwa fulla skal, at bele de gamle Gråfers snille och insigt. På det största
djup

Djup vågar han sig oförväget, utan fruktan, at drunkna. Han dömer på et ögnablick i de akrobatiske saker. Han mäter i tankarne lustens omäteliga rymder, och ser himla-kropparne afwen så tydeligt, som wänglasen på et spel-bord, ja han upptäcker ända intill små kärleks historier i månen. I jordens inelsswor ser han redan det guld, som skal göra hans lycka glänsande. De swåresta twister, som angå förnuft och uppenbarelse afgör han, med lätthet, och nästan utan at tänka, wid en pipa tobak.

Jag föll i början uti håpenhet, när jag hörde omtalas så mycken mognad, skild från slit och gråa hår. En wiss man wille inbilla mig, at, om de gamle Gråker och Romare förstådt at klåda sig a la Grecque; skulle de säkert gått långre i konster och wetenskaper, och uti ingen ting eftergivet wåre lärdoms hjeltar. Jag förstod i början ej hwad han mente, men fick likwål hufwudes fullt med mistankar: ändteligen tyckte jag mig påhittat saken.

Man har nu lært genwågar öfwer alt, och påfunnet den konsten at köpa sig snille och wett. Bokförare hålla dessa waror sala, och, hwad som är förunderligt, gammal grundelig insigt, utur en tjock foliant, säljes för rösware-pris, på några få blad. De gamle Gråker och Romare, strackars gubbar, bestodo, utan at wetat, både första och största capitalet til denna handel. De lade ihop rikedomar en gros, hwilka lännu med den fördel minuterar, at nästan hela werlden

åger snille och wett; ty hwem skulle wäl wara så stor smulgråt, at han ej skulle wilja åga en förträffelig wara, för så godt köp. I denna så wäl som annan handel, brukas undersef: förbudna waror smygkas ofta in, och ju Fadeligare de äro ju större är afgången.

När nu en på detta sätt fått snille, och blifwet lärdd, wåyer ju högmodet (ty stora fördelar göra en bödelig snart hugdrög): han wil synas och finner någe uti, at försöka den wara, som han köpt: i synnerhet händer, at religion blifwer et ämne, där wettet karpes, på de dyrasta sanningars kostnad. Om slika människor utgöra mängden af den uplystare werlden, hwarem jag ej bör twifla: om de fördensful lätteligen stadga smak och seder; så förundrar jag mig ej dåröfwer, at människliga hjertat ej hedrar wårt tidehwarf. Desse åga snille och wett på samma sätt, som bonden ågte solken och moln, snö och regn i sin ficka; sedan han, för 2 öre, köpt sig en Almanac.

Jag är aldeles icke kär, i mine tankar; utan öfwergifwer dem gerna: åtminstone tänker jag aldrig mer förswara dem. Ho wet, om jag icke brömt mig til dem? Förblifwer = =

Jag har ej funnat neka Auctoren til detta bref, den höfligheten, at införa det helt och hållet; ehuruwäl jag hwarken känner honom, eller just tänker lika med honom. Jag påminner mig wid detta tilfället, huru en utlänning, i denna saken, roar sig, bitande nog, på sina landsmans kostnad.

„Na

„Nationens insigt och snille, säger han, hwi-
lar på bokhyllor, och oroas sällan där, sedan det
flyttat ur de gamles hjernar. När ägaren, nå-
gon gång, tränger til at fråga efter detta neder-
lags godset, (ty hwem kan alltid wara det förutan)
är han ofta så olyckelig, at ej finna igen det han
söker, kanske icke på flera år. Den som är så
lyckelig, at han finner, helsas för lård. Man
har länge arbetat på et Wetenskaps Bibliothek;
men har funnet, (tänk hwad för en sällsam sak)
at när Bibliotheket wuxet och bleswet frodigt;
hafwa wetenskaperna wantrifwets: häraf spår
man den olyckan, at denna härliga och kostsamma
byggnad hafwer at befara samma öde som Baby-
lons torn. Jcke des mindre är nationen lård.
Man drager sig til minnes en del af de gamles
tankar: desse klåder man efter närwarande tidens
smak, beständigt, så, at de nästan alltid synas
nye. Man har ordsak at frukta, det, kan hända,
dessa nog oflylbiga bedrägeriet en gång blifwer
rögdt; ty sedan de gamles tankar hunnet med at
wisa sig i alla möjliga dragter; sedan de både i
bundet och obundet tal utstått sina wridningar,
lära de falla tillbaka i sin första naturliga enfal-
dighet: larfwen lär då tillika falla af, och mången
komma at rodna öfwer begånget snatteri.“

Stads-nyheter.

Götheborgs Berel:priset.

Lördagen, den 18 Januarii.

Amsterdam - 76 $\frac{1}{2}$ - - M: f R: mt.

Hamburg - 79 - - M: f R: mt.

Öns

Onsdagen, den 22 Januarii.

Amsterdam	=	75	=	=	M: f R: mt.
Hamburg	=	78	=	=	M: f R: mt.

Små Kyrko-tidningar

I Domkyrko-Församlingen äro ifrån den 16 til den 22 dennes födde 3 gosse- och 3 flicko-barn i Wigde Skrifwaren wid Stadens Tolag Elisfer Wetterblad och Pigan Cajsa Andersdotter: Döde Stads-timmermannen, Bryngel Andersson, 70 år, af ålderdom; Skomakaren Berggrens Hustru, Christina Sigström, af feber; Ringkarlen wid Domkyrkan, Rasmus Olofsson Ryberg, af bröstwerk.

I Kronhus-Församlingen födde 3 barn: Döde 1 barn, af slag; dito en Dragon, af blodstörtning.

Rundgörelser.

En, siffladne December, af Anders Carlund utgifwen löpande revers, på Niohundra Dal. S: mt, at wid anfordran betalas, är, för innehafwaren, förkommen. Reversen warder härigenom esterlysd, och som han är af utgifwaret redan betald; så warder han ock härigenom dödad, hwilket almånheten tillkänna gifwes.

Den 30 uti innewarande månad, kommer, genom offentligt utrop, på Stadens Auctions Kammar, at til den mestbjudande försälas 6 a 800 tolster 1 och en sjerdedels tums wankantigt wraks-wrak; jämwäl 1 a 206 tolster 2 och en half och en half tums wraks-wrak.